

PM Planeringsprinciper för busstrafiken i Bålsta

Denna PM beskriver de planeringsprinciper som ska vara utgångspunkt i framtagandet av ett reviderat busslinjenät i Bålsta tätort. Principerna återfinns i underlagsrapporten Planeringsprinciper för kollektivtrafiken i Bålsta¹ som även innehåller bakgrundsinformation.

Hur ett attraktivt kollektivtrafiksystem utformas beror i mångt och mycket på de förutsättningar som finns i det sammanhang som kollektivtrafiken verkar i. Förutsättningar såsom den fysiska miljön, omkringliggande infrastruktur och demografi påverkar alla kollektivtrafikens planeringsprinciper, och lösningar som passar i en större tätort passar inte på landsbygden och vice versa. Olika typer av kollektivtrafik har olika funktioner. För vissa är den totala restiden mycket viktig, för andra är korta avstånd till hållplatsen mycket viktigt. I ett attraktivt kollektivtrafiksystem fokuserar olika linjer på olika målgrupper och behov.

Framgångsfaktorer för kollektivtrafik är även viktiga ur ett resenärsperspektiv. Resenären måste kunna lita på att kollektivtrafiken kommer fram i tid, att informationen är lättillgänglig och korrekt, samt att resan är trygg, sammanhängande och logisk. Resan är helheten - att ta sig till en hållplats, åka med kollektivtrafiken, och slutligen komma fram till sin målpunkt.

Underlagsrapporten redovisar generella planeringsprinciper för kollektivtrafik. Följande aspekter är viktiga att beakta i utvecklingen av ett attraktivt och effektivt kollektivtrafiksystem.

- Restider och bytespunkter
- Linjenät och turtäthet
- Framkomlighet
- Kollektivtrafiken och samhällsplaneringen
- Jämlik kollektivtrafik
- Ökad marknadsandel för kollektivtrafiken

¹ Planeringsprinciper för kollektivtrafiken i Bålsta, underlagsrapport WSP 2021-09-21

Planeringsprinciper för kollektivtrafiken i Bålsta

I utformningen av planeringsprinciper har fyra temaoområden identifierats, *effektiv linjestruktur, tillgängligt transportsystem, integrerad samhälls- och kollektivtrafikplanering* och *utformning av ett enkelt kollektivtrafiksystem*. I samtliga temaoområden ryms det underliggande faktorer och principer som ska bidra till ett mer effektivt och attraktivt kollektivtrafik- och transportsystem i Bålsta.

Utöver följande planeringsprinciper har ett par andra faktorer identifierats som påverkar resbenägenheten i olika utsträckning. Dessa faktorer behöver studeras djupare och är av en komplex natur vilket gör att de inte lämpar sig att innefattas av de faktiska principerna. Likväl är de av stor betydelse för hur kollektivtrafiksystemet uppfattas, och påverkar valet av färdmedel.

- a. Biljettsystemet (Kombinationen mellan UL & SL)
Ska en invånare i Bålsta först resa med buss från sin bostad till stationen för vidare resa med SL:s pendeltågstrafik mot Stockholm så krävs det en kombinationsbiljett. Detta medför dels en ökad kostnad för resenären, dels en ökad uppoffring och sannolikt leder detta till att ett antal personer väljer bort bussen till förmån för bilen, cykel eller gång till stationen.
- b. Styrmedel för minskad bilanvändning, t.ex. parkeringsavgifter
I dagsläget finns det inga parkeringsavgifter i Bålsta, vilket resulterar i att det är en väldigt liten uppoffring att ta bilen för ärenden inom tätorten eller för vidare resa med tåg. Ekonomiska styrmedel så som parkeringsavgifter har en stor påverkan i valet av färdmedel, framförallt till förmån för kollektivtrafiken.

Effektiv linjestruktur

Inom temaoområde Effektiv linjestruktur ryms faktorer som syftar till att beskriva hur den byggda infrastrukturen och trafikeringen samspelar för att skapa ett effektivt kollektivtrafiknätverk. Den primära målsättningen med en effektiv linjestruktur är att verka för att både de faktiska restiderna blir konkurrenskraftiga, men också för att resenärerna ska uppleva att resan är gen och bekväm.

- Dimensionera nätverket av hållplatser så att det i genomsnitt är 400 meter mellan hållplatserna, samtidigt som en god tillgänglighet ska uppnås. Utformningen av hållplatserna ska följa region Uppsalas hållplatshandbok.
- Prioritera busstrafikens framkomlighet i både korsningar och gatuavsnitt. Detta kan innefatta bland annat kollektivtrafikkörfält, signalprioriteringar och anpassade hastighetshinder. På så sätt undviks onödiga stopp och en god medelhastighet kan uppnås.
- Verka för att utforma linjesträckningarna så logiskt, lätta och gena som möjligt. Undvik i största möjliga mån att trafikera i enkelriktade slingor eller mindre vägar, så kallade ”blindtarmar”.

→

Tillgängligt transportsystem

För att kunna skapa förutsättningar för invånarna i Bålsta att i större utsträckning välja ett kollektivt färdmedel eller gång- och cykel krävs det en samplanering mellan transportslagen. Dessutom är det viktigt att kollektivtrafiken finns tillgänglig på de platser där folk bor, arbetar, studerar eller utför sina fritidsaktiviteter.

Kollektivtrafiken är viktigt för ett mer jämlikt samhälle eftersom det i större utsträckning nyttjas av kvinnor, yngre och människor med lägre socioekonomisk status. Kollektivtrafiken har också en viktig funktion för äldres möjlighet att resa. Ett tillgängligt kollektivtrafiksystem ger människor möjlighet till en större arbetsmarknad. Att verka för att invånare, besökare och verksamma på ett enklare sätt ska kunna röra sig och kombinera olika färdmedel kan resultera i större nyttjandegrad av kollektivtrafiken och ett mindre bilburet samhälle. Detta är positivt för både trygghet och långsiktig hållbarhet.

- Säkerställ att samtliga hållplatser i kollektivtrafiksystemet kopplas ihop med anslutande gång- och cykelinfrastruktur så att det är möjligt att genomföra kombinationsresor. Vid särskilt betydelsefulla hållplatser och de hållplatser som är lokaliserade i anslutning till bostads- och verksamhetsområden med lägre täckningsgrad bör det finnas parkeringsmöjligheter för cykel.
- Säkerställ goda bytespunkter mellan lokala och regionala bussar vid särskilt utpekade hållplatser samt goda möjligheter för anslutningsresor mellan buss och tåg. Avståndet mellan busshållplatser och tågstation bör vara så kort som möjligt med god vägvisning.
- Kollektivtrafikens upptagningsområde (d.v.s. var och hur hållplatser i nätverket är placerade) är avgörande för hur tillgängligt systemet är. I dagsläget täcker kollektivtrafiken in cirka 80 % av antalet invånare i Bålsta. Den framtida planeringen bör fokusera på att tillgängliggöra kollektivtrafiken genom att dimensionera hållplatsnätverket så att det ger så många som möjligt alternativet att resa med busstrafiken.
- I de fall där kollektivtrafiken inte kan trafikeras på ett effektivt sätt till vissa bostads- och arbetsplatsområden ska gång- och cykelstrukturen vara väl utvecklad.
- Säkerhet och trygghet är viktiga faktorer i valet att resa kollektivt, framförallt för vissa grupper såsom förstagångsresenärer och barn. Utformning och hållplatser, gång- och cykelvägar, terminaler, anslutande infrastruktur ska utformas på ett korrekt och trafiksäkert sätt. Detta innefattar belysning, hastighetsbegränsningar, drift och underhåll.

Integrerad samhälls- och kollektivtrafikplanering

För att på ett långsiktigt och hållbart sätt nå de målsättningar som finns med transportsystemet och i synnerhet kollektivtrafiken och övriga hållbara transportslag krävs det samplanering. Med detta menas att kollektivtrafiken

inte ska betraktas som ett enskilt fenomen utan en central del i hela samhällsplaneringen. Kollektivtrafikens konkurrenskraft är starkt kopplad till den bebyggelsestruktur, kringliggande infrastruktur och markanvändning som planeras i Bålsta. Att koncentrera ny bebyggelse till områden med redan väl etablerad kollektivtrafik ger goda förutsättningar för invånare, besökare och verksamma att börja resa kollektivt. För att undvika ineffektiva, oattraktiva och kostsamma trafikeringslösningar, eller att infrastrukturen behöver göras om, behöver kollektivtrafiken planeras som norm och tidigt vara en förutsättning i planprocesserna. Med tanke på att de olika aktörer som är involverade i olika steg är kommunikation, samsyn och samverkan mellan framförallt Håbo kommun och Region Uppsala betydelsefullt.

- I framtida arbete med översikts- och detaljplaner lyfta kollektivtrafikens perspektiv och behov tidigt i processen.
- Prioritera utveckling av tätorten där befintlig kollektivtrafik och gång- och cykelinfrastruktur redan finns etablerat.

Utformning av ett enkelt kollektivtrafiksystem

Kollektivtrafiken ska finnas tillgänglig för flera olika tillfällen, även om den främst nyttas för pendling till och från arbete och studier finns det behov att tillgodose fler perspektiv. Hur ett effektivt- och attraktivt kollektivtrafiksystem ska utformas handlar inte bara om infrastrukturella frågor och perspektiv, utan det är likväl viktigt med förståelsen av systemet och enkelheten att utföra sin resa. Framförallt för de invånare som exempelvis har större behov kopplat till resan, exempelvis de med funktionsvariationer, barn eller den ovane resenären.

I detta område av planeringsprinciperna handlar det mer om ”mjuka” åtgärder som syftar till att underlätta förståelsen för systemet och motverka eventuella trösklar som finns.

- Samordna buss- och tågtrafiken för att möjliggöra enkla och smidiga byten samt minimera väntetid. Det kan göras genom att säkerställa och anpassa tidtabellerna för busstrafiken så att det är möjligt att byta mellan de två färdmedlen vid Bålsta station.
- Utforma bussarnas tidtabeller utifrån takttrafik-principen² i största möjliga mån. På så sätt lär sig tänkta resenärer när deras buss avgår utan att behöva uppsöka en tryckt tidtabell eller reseplanerare vilket underlättar planeringen av resan.
- Utforma utbudet så att resmöjligheter finns att tillgå större delen av dygnet på både vardagar och helger.

² Takttrafik, eller styv tidtabell som det också kallas innebär att buss, eller tågets avgångstid alltid är på samma fasta minuttal. T.ex. 06:15, 07:15, 08:15 osv.